

Aquest llibre s'ha imprès amb motiu de l'exposició *Arxiu universal. La condició del document i la utopia fotogràfica moderna*, organitzada pel Museu d'Art Contemporani de Barcelona (23 d'octubre de 2008 – 6 de gener de 2009) i coproduïda amb el Museu Coleção Berardo-Arte Moderna e Contemporânea de Lisboa (9 de març – 3 de maig de 2009).

EXPOSICIÓ

Director del projecte
Bartomeu Mari

Comissari
Jorge Ribalta

Concepte Survey Barcelona 2007
Jorge Ribalta
Joan Roca

Assessores del comissari
Madeleine Bernardin-Zeyen
Jordana Mendelson
Elia Pijollet
Vanessa Rocco
Margarita Tupitsyn

Conservadora en cap
Chus Martínez

Responsable de producció
Anna Borrell

Adjunes al comissari
Cristina Bonet
Huiwai Chu

Amb la col·laboració de:
Rosario Peiró Carrasco

Coordinadora de la itinerància
Anna Garcia

Assistents de coordinació
Àngels Martínez
Berta Cervantes

Amb la col·laboració de:
Sara Malibrán
Ismiini Anemogianni
Joaquín Vila
Natacha Détre
Míriam Rifé

Registre
Aida Roger de la Peña
Ariadna Robert
Ana Escar

Assistents de registre
Alicia Escobio
Patricia Quesada

Restauració
Xavier Rossell
Carme Balliu
Alex Castro
Alba Clavell

Arquitectura
Isabel Bachs
Alberto Santos
Núria Guarro
Eva Font
Oscar Agüera

Recerca de material cinematogràfic
Myriam Rubio

Gestió de drets i material cinematogràfic
Susan Anderson

Tècnics d'audiovisuals
Miquel Giner
Jordi Martínez
Joan Sureda
Albert Toda

Recerca bibliogràfica
Centre de Documentació del MACBA

PUBLICACIÓ

Concepte
Jorge Ribalta

Responsable del projecte
Clara Plasencia

Coordinació i edició
Anna Jiménez Jorquera

Disseny gràfic
Filiep Tacq

Documentació gràfica
Dolores Acebal
Gemma Planell

Traducció
Glòria Bohigas (de l'anglès)
Jordi Martín Lloret (del francès)
Carles Sans (de l'italià)
Juan de Sola (de l'alemany)

Correcció de textos
Meritxell Antón

Fotomecànica
Leicrom

Impressió
Plan B

Editor
Museu d'Art Contemporani de Barcelona
Plaça dels Àngels, 1
08001 Barcelona (Espanya)
t: + 34 93 412 08 10
f: + 34 93 412 46 02
www.macba.cat

Distribució
ACTAR - D
Roca i Batlle, 2-4
08023 Barcelona (Espanya)
office@actar-d.com
T: + 34 93 418 77 59
F: + 34 93 418 67 07
www.actar-d.com

© de l'edició: Museu d'Art Contemporani de Barcelona, 2008

© de les fotografies: Archivio Centrale dello Stato, Roma (p. 220-229, 244, 249, 252); Bauhaus-Archiv, Museum für Gestaltung, Berlin (p. 192-200, 202-210); Biblioteca MNCARS, Madrid (p. 300-312, 318); Tony Coll (p. 74, 78, 82, 90, 122, 129, 135, 136, 143, 166, 172, 179, 360, 366, 373, 390, 393, 394, 408, 410, 412, 415, 432, 436, 441, 445, 446, 450, 469); Digital image, The Museum of Modern Art Archives, Nova York / Scala, Florència (p. 350-359, 363-364, 380-388, 416-431, 456, 470, contracoberta); Die Fotografische Sammlung, Museum Folkwang, Essen (p. 112, 115-116); IVAM, Institut Valencià d'Art Modern, Generalitat (p. 66-69, 72, 164); François Kollar (p. 312); Russian Archives (p. 62-65, 70-71); Edward Steichen, Joanna T. Steichen (p. 428, 470, contracoberta); gentilesa de Stiftung Deutsches Hygiene-

Museum Dresden (coberta, p. 148-163); Ezra Stoller (p. 420-421); Tate, Londres (p. 398-407); Rare Books Division, The New York Public Library, Astor, Lenox and Tilden Foundations (p. 211-219); Miller Wayne (p. 456)

© dels textos: els autors / *Road to Victory. The Bulletin of the Museum of Modern Art*, n. 5-6, vol. IX (juny de 1942). © 1942 The Museum of Modern Art, Nova York / Introducció d'Edward Steichen a *The Family of Man*. Nova York: The Museum of Modern Art, 1955. © 1955 The Museum of Modern Art, Nova York; renovat el 1983 / Pròleg de Carl Sandburg a *The Family of Man*. Nova York: The Museum of Modern Art, 1955. © 1955 The Museum of Modern Art, Nova York; renovat el 1983 / «Exhibition Rooms», «Ideological Superstructures», a Sophie Lissitzky-Küppers (ed.): *El Lissitzky: Life, Letters, Texts*, introducció de Herbert Read. Edició anglesa © 1968 Thames & Hudson Ltd, Londres, reimprès amb revisions el 1980. Reproduït amb autorització de Thames & Hudson / Carta de Mr. Dyer a Steichen © The Museum of Modern Art Archives / «The Museum of Modern Art and *The Family of Man*», a Steichen: *A Life in Photography*, copyright © 1963 d'Edward Steichen. Reproduït amb autorització de Doubleday, divisió de Random House, Inc. / © Reyner Banham 1953. Publicat originalment a *Architectural Review*, vol. 114 (octubre de 1953), p. 259-261 / Jeremy Aynsley, «Pressa Cologne, 1928: Exhibitions and Publication Design in the Weimar Period», *Design Issues*, vol. 10, n. 3 (tardor de 1994), p. 53-76. © 1994 The Massachusetts Institute of Technology / Roland Barthes: «La Grande Famille des hommes», a *Mythologies* © Éditions du Seuil, 1957.

S'han fet totes les gestions possibles per identificar els propietaris dels drets d'autor. Qualsevol error o omissió accidental, que s'haurà de notificar per escrit a l'editor, es corregirà en edicions posteriors.

Foto de la coberta: Pavelló soviètic de l'Exposició Internacional sobre la Higiene, Deutsches Hygiene-Museum, Dresden, 1930

Foto de la contracoberta: Edward Steichen. Visitants de l'exposició *The Family of Man*, Varsòvia, 1955

Tots els drets reservats

ISBN: 978-84-92505-04-3
DL: B-7495-2009

Tipografia: Joanna i Erhardt
Paper: Arctic Volume 115 gr (interior)
i Trucard 240 gr (coberta)

Agraïments

David Balsells
Dr. Jan-Frederik Bandel
Eugeni Bonet
Flip Bool
Terry Dennett
Carles Feixa
Bernard Latarjet
Cristina Mulinas
Christopher Phillips
Elizabeth Phillips
PhotoEspana
Anke Reitz
Julia Robinson
Juan de Sola
Anne Tucker

Prestadors

Archivio Centrale dello Stato, Itàlia
Archivio Franco Pinna, Roma
Archivo José Suárez
Arquivo Fotográfico Municipal de Lisboa
Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya
Arxiu Nacional de Catalunya. Fons de la Generalitat de Catalunya (II República)
Arxiu Nacional de Catalunya. Fons Gabriel Casas i Galobardes
Barry Friedman Ltd, Nova York
Bauhaus-Archiv, Museum für Gestaltung, Berlín
Berlinische Galerie, Landesmuseum für Moderne Kunst, Fotografie und Architektur
Bibliomediateca e Centro Documentazione Villani, Torí
Biblioteca de Arte da Fundação Calouste Gulbenkian
Biblioteca de la Universidad de Navarra
Biblioteca MNCARS, Madrid
Biblioteca Nacional de España, Madrid
Biblioteca Pavelló de la República (Universitat de Barcelona)
Bibliothèque Kandinsky, Centre de Documentation et de Recherche du Musée national d'art moderne-Centre Pompidou, París
Bibliothèque nationale de France
Bolton Museum & Archive Service.
Col·lecció adquirida pel Bolton Council amb el suport de V&A Purchase Grant Fund
Centre de Documentació del MACBA
Centro Português de Fotografia (DGARQ)
Col·lecció Ann i Jürgen Wilde Zulpich / Sprengel Museum Hannover
Col·lecció de la Bibliothèque municipale de Lille
Col·lecció de la senyora Clara Aparicio de Rulfo
Col·lecció Fondation Henri Cartier-Bresson, París
Col·lecció Foto Colectania
Col·lecció Generali Foundation, Viena
Col·lecció IISH, Amsterdam
Col·lecció Juan Naranjo
Col·lecció Lobster Films
Col·lecció MACBA. Consorci Museu d'Art Contemporani de Barcelona.
Donació família Ródtxenko

Col·lecció MACBA. Fundació Museu d'Art Contemporani de Barcelona
Col·lecció MACBA. Fundació Museu d'Art Contemporani de Barcelona.
Dipòsit Col·lecció Ordóñez-Falcón
Col·lecció Maison Européenne de la Photographie, París
Col·lecció Musée départemental d'art contemporain de Rochechouart
Col·lecció Museu Coleção Berardo
Col·lecció Persmuseum, Amsterdam
Col·lecció Sandra Álvarez de Toledo
Col·lecció Victoria Walsh
Col·lecció WMG Photography
Collection du Centre national de l'audio-visuel (CNA), Luxemburg
Délégation Interministérielle à l'Aménagement et à la Compétitivité des Territoires (DIACT)
Die Photographische Sammlung/SK Stiftung Kultur, Colònia
Die Photographische Sammlung/SK Stiftung Kultur, Colònia / Préstec permanent de Gesellschaft zur Förderung der Photographischen Sammlung der SK Stiftung Kultur, Colònia
Digital Image, The Museum of Modern Art Archives, Nova York / Scala, Florència
École nationale supérieure des beaux-arts
Estate of Nigel Henderson
Eureka Entertainment Ltd (Eureka Video)
European Foundation Joris Ivens
Fondo Fotográfico Universidad de Navarra, Fundación Universitaria de Navarra
Franz Schultheis / Fondation Pierre Bourdieu, Ginebra
Fundação PLMJ
Fundació Institut d'Estudis Nord-americans
Galerie Alex Lachmann, Colònia
Galerie Berinson, Berlín
Galerie Kicken, Berlín
Garry Winogrand Archive, Center for Creative Photography
George Eastman House
Gonzalo Sáenz de Buruaga (Direcció General de Cultura. Regió de Múrcia)
Harvard University. Graduate School of Design. Frances Loeb Library
Dominic Heilig
Howard Greenberg Gallery, Nova York
International Center of Photography.
Donació de Wilma Wilcox, 1993
International Center of Photography.
Donació d'Igor Bakht, 1986
IVAM, Institut Valencià d'Art Modern, Generalitat
IVAM, Institut Valencià d'Art Modern, Generalitat. Biblioteca
IVAM, Institut Valencià d'Art Modern, Generalitat. Col·lecció Gabriel Cualladó
IVAM, Institut Valencià d'Art Modern, Generalitat. Col·lecció Marco Pinkus
IVAM, Institut Valencià d'Art Modern, Generalitat. Dipòsit Col·lecció Ordóñez-Falcón, Sant Sebastià
IVAM, Institut Valencià d'Art Modern, Generalitat. Donació família Ródtxenko
Jane Voorhees Zimmerli Art Museum, Rutgers, The State University of New Jersey. Donació de Margarita Tupitsyn
Kowasa Gallery, Barcelona
Library of the London School of Economics and Political Science

Manuscript Division, Library of Congress, Washington, D.C.
Margaret Mead Papers and the South Pacific Ethnographic Archives, Manuscript Division, Library of Congress, Washington, D.C.
Mass Observation Archive at the University of Sussex Library
Médiathèque de l'Architecture et du Patrimoine
MNAM-CCI, Centre Pompidou, París
Musée Carnavalet – Histoire de Paris, França
Musée d'art moderne, Saint-Etienne
Musée d'Orsay, París
Musée d'Orsay, París. Donació de la Fondation Kodak – Pathé (Vincennes), 1983
Musée d'Orsay, París. Donació de M. Robert Gérard, 1987
Musée d'Orsay, París. Donació de Robien – de Bry, 1981
Musée du quai Branly
Museo de Pontevedra
Museo del Traje, C.I.P.E., Madrid
Museu d'Història de Catalunya
Museum Folkwang, Essen
Museum Ludwig, Colònia
Museum of Contemporary Art (MuHKA), Anvers
Museum of the City of New York
National Child Labor Committee (US), Library of Congress Prints and Photographs Division Washington, D.C.
Österreichisches Filmmuseum, Viena
Penn State Public Broadcasting (Penn State University Media Sales)
Carlos Pérez Siquier
Prints & Photographs Division, Library of Congress, Washington, D.C.
Residencia de Estudiantes, Madrid
Richard and Ronay Menschel Library at George Eastman House
State Museum of Mayakovsky, Moscou
Stiftung Deutsches Hygiene-Museum Dresden
SVT Image Bank, Estocolm
Tate, Londres
TBA. Gentiles de Ripley's Film srl
The Estate of Marcel Broodthaers
The Miriam and Ira D. Wallach Division of Art, Prints and Photographs, The New York Public Library, Astor, Lenox and Tilden Foundations
The Museum of Fine Arts, Houston
The Museum of Fine Arts, Houston.
Donació de Jerry E. i Nanette Finger
The Museum of Fine Arts, Houston.
Donació de Target Stores
The Museum of Fine Arts, Houston.
The Manfred Heiting Collection
The Museum of Modern Art, Nova York
The Museum of Modern Art, Nova York.
Col·lecció Abbott-Levy. Donació parcial de Shirley C. Burden 1968
The Museum of Modern Art, Nova York.
Donació d'Alex Lachmann i els amics de la família Ródtxenko 1994
The Museum of Modern Art, Nova York.
The Museum of Modern Art Library
The Pare Lorentz Center of the Franklin D. Roosevelt Presidential Library and Museum, Hyde Park, Nova York

The Royal Artillery Historical Trust
United Kingdom
The Royal Mail Film Archive
The Stephen Lee Taller Ben Shahn
Archive, Fine Arts Library, Harvard
University
The Target Collection of American
Photography, Donació de Target Stores
The Warburg Institute Archive
Walter Ballhause-Archiv, Alemanya

I tots aquells que han preferit restar en
l'anonimat.